

Čakanka, n. o.

Literárna cena Čakanky, n. o.

2015

Na úvod...

Deň s nocou sa pravidelne striedajú, určujú rytmus našej každodennej existencie, naplňajú ju udalosťami nepatrnými i dôležitými, vytvárajú prúd nášho života, ktorý nás unáša časom. Občas nás fakty prinúti zastaviť sa, zahľadiť sa do budúcnosti, obzrieť sa za minulosťou a uvedomiť si, s čím všetkým sme boli konfrontovaní, alebo čo sme vytvorili.

Ani nezisková organizácia ČakanĶa nie je výnimkou. Uplynul rok a uzavrel sa VI. ročník našej literárnej súťaže. Porota so záujmom prečítala všetky literárne príspevky a uvedomila si isté zmeny: Do súťaže sa prihlásil rovnaký počet „skúsených“ i mladých autorov, sily sa vyrovnali, nastala vzácna rovnováha – mladosť si podala ruku so zrelosťou.

ČakanĶa, n. o., verí, že z niekoľkých rokov súťaže sa stane pekná tradícia a priestor pre umelecký rast všetkých, ktorí si vážia slovo a vnímajú ho ako neobyčajný dar zaväzujúci každého jeho majiteľa chrániť ho a užívať v prospech človeka tejto Zeme.

I.

Tvorba skúsených autorov

Poézia

Prvú časť bulletinu tvoria autori už majúci skúsenosť s písaním, pretože sa mu venujú dlhodobo a tiež tí, čo písali dávnejšie, ale nemali odvahu zverejniť svoje poetické texty, a autori, ktorí sa dostali k písaniu v zrelšom veku, a do kategórie tínedžerov by sme ich nemohli zaradiť, hoci patria k začínajúcim básnikom.

V bulletine uverejňujeme úryvky zo zbierok poézie alebo výber z niekoľkých básní. Tie porota pokladala za najreprezentatívnejšie pre daného autora a zároveň boli ocenené v VI. ročníku Literárnej ceny Čakanky, n. o. V básňach ide o vyjadrenie pocitov, o poetické obrazy, inokedy reflexie, miestami inklinujúce k epigramom zrkadliacim súčasnosť.

1. miesto

Zuzana Martišková, Výber z básní

Zmoržovaná

Pod hambálkami,
nad vchodom
do letnej kuchyne.

Pod chládzkom
na gánku
pátričky rozvinie
namiesto kapesníka.

A každej guľôčky
nežne sa podotýka
s Máriou na perách.

Desiatky Zdravas šemotených clivo,
tak ako firhánok,
lepí sa o murivo
cupkajú
o vedro.
Zaryto bránia sa starým rukám.

A čosi trasie sa.
A čosi puká.
A k duchničkám,
pod vankúš,
kdesi bližšie k prični,
večer zas schová si
svoj skromný
ruženček kukuričný.

Hrejivá

Pod bradou vrásky
zviažem ti do mašličky
a crknem na uzlík
čiapke zo šera.

V kútikoch úsmevu
skrútim sa pomaličky
a ty mnou zohriata
viečka privieraš.

Kým výplne okeníc
do sucha vysfúkajú
z čaju paru.
...v mene Otca, Syna i chleba...

Prirátam i teplé slučky na svetri,
ak bude treba,
(nech ich je akokoľvek veľa)
od tváre po holé päty
pod hladinou čiarok
na barometri čela.

Ty vo mňa preliata
rozovri sa mi celá.

2. miesto

Pavol Fekete, Výber z básní

Dôverná

Po tme si dôvod nahmatáš
keď slnko už zuby necerí
a tvoje prsty
po tvári mi zľahka prejdú
každý zvlášť

I keď sú zrážky predčasné
slzy sa menia na ortuť
a na znak plnej dôvery
rozpoznáš vo mne počasie

Klesá a rastie tvoje ja
ako pri dýchaní hrud'
Stúpame priamo
z ranveja

Anarchiou

Fénix v popole
amplitúdou
napichnuté médiá
kradmo hacknuté
v sociálnej sieti

Vzostup absolútna
lúza faktoru
negatív
brutálneho rastie
obalené kožou
na bubon tonfa
instantná v práve

Praskla lutna

3. miesto

Milan Hodál, Šachovnica

(Výber zo zbierky poézie)

TÚŽBA

Minúty s láskou

rýchlo plynú

Preto ten šepot:

Zostaň ešte chvíľu...

A túžba len tak

mimochodom

zastaviť čas

dákym tajným kódom

A vyhrať nad ním

preteky

A zostať spolu

naveky...

PREČO

Vrátil som sa
poriadny kus v čase
Detstvo je vždy
nostalgická báseň...
Ako dieťa
poznal som len dobro
Svet si kreslil
ružovou a modrou
Vážne veril
že svet nemá vady
Že ho niekto
spravodlivo riadi
Dospeláci že sú
správni chlapi
No a z pravdy
nenarobia zdrapy...

Ako starnem
sledujem svet z boku
Stále viacej
obraciam sa k Bohu
Hovorím s ním tichou –
smutnou rečou
Keď sa pýtam:
– Prečo? Bože! Prečo?

Ilúzie z detstva
čas vždy odnáša
A prečo je v ľuďoch
aj kus Judáša???...

Cena za tvorbu pre deti

Lenka Podhradská, Výber z básní

Korenie a med

Korenie je štipľavé,

med zase sladký.

Život prináša radosti, starosti i hádky.

Moji milí priatelia,

myslite pozitívne,

by ste nemali starostí priveľa.

Smútok nech Vám nesadne na ramienka,

nehádzte si navzájom pod nohy polienka.

Zdravie, láska, priateľstvo,

to je to najkrajšie posolstvo.

Keď budete mať v srdciach med,

krajší a lepší bude tento svet.

Motýľ

Som ako motýľ,
v povetrí si lietam,
raz tu a raz tam.
Keď narazím na prekážku,
tak mám v tele triašku.
Padnem na zem
ako hruška hnilá,
neviem, či som.
Och, ako rada by som sa
zo zlého sna prebudila.
Potichu rozmýšľam.
Je to pravda?
A či klam?
Ozaj ťažký život mám?
Raz však dostanem vnuknutie
Pán Boh mi hovorí:
Dieťa moje,
nemaj srdce žiaľom stiahnuté.
Máš vôkol seba anjelov,
zahrnú Ťa dobrými slovami,
vidíš, lietajú Ti nad hlavou.
Ver mi,
sú Tvojimi najlepšími priateľmi.
Podajú Ti ruku,
vždy, keď prídeš do zármutku.
Verte mi, moji milí,
anjeli mi naozaj život zmenili.
Chytila som druhý dych,
opäť je zo mňa,
krásny, hravý motýlik.

I.

Tvorba skúsených autorov

Próza

V VI. ročníku literárnej súťaže v oblasti tvorby dospelých sme sa stretli s úvahami o súčasnom dianí v spoločnosti, s krátkymi príbehmi odpozorovanými zo života, so spomienkami na detstvo, s príbehmi určenými deťom aj s obrazmi predmetov, ktoré akoby odhaľovali vnútorný svet človeka. Táto pestrá paleta pohľadov na prítomnosť je záznamom rôznorodosti a túžby mnohotvárnosť života zachytiť pomocou čarovnej moci slova.

Okrem prvých troch miest Čakanka, n. o., udelila ešte mimoriadne ceny: cenu poroty, cenu správnej rady a cenu za tvorbu pre mladých čitateľov.

1. miesto

Zuzana Martišková, Hýrivé tiene

(Úryvok)

„Keď sme odchádzali z Puly, bola to diera. Keď sme sa sem po čase vrátili, tak tiež...“ prebleskla mu hlavou myšlienka z cestopisu obľúbeného autora. Inak sa blýskalo aj za oknom a diery boli všade. Úplne všade. Snažil sa odolať, aby rukou zas nevyštartoval k hrudi, stlačiť ju a zmeniť vnútornú bolesť na tú vonkajšiu, ktorá sa mu zdala prijateľnejšia.

- Je vám zle. – mdlo sa na neho zahľadela staršia spolucestujúca, zrejme liekmi nadopovaná, s vodnatými očami, preto to vyznelo ako oznam, nie otázka. Ušlo sa jej miesto na sedenie, kým on si hovel a spokojne sa „natriasal“ na nosidlách, netypicky, na účel tohto presúvadla, zafixovaných štósmi pneumatík z oboch strán.

Vodič preplnenej sanitky sa nechotne pozrel do spätného zrkadla a nevidiac medzi osádkou a tovarom, hlavne tovarom, ktorý vzal ako fušku, aby nešiel späť domov naprázdno, s prázdnyimi vreckami, nič záujmu hodné, ani sa nesnažil vyrušiť službu konajúcu, vozu pridelenú sprevádzajúcu sestru, na sedadle spolujazdca, čo sa práve snažila zotrieť si z kútikov úst nezbozkateľný rúž. Ale prestať si hmkať tú sprostú odrhovačku, čo sa na ňu nalepila asi hneď po prebudení ako žuvačka, namiesto rannej sprchy, by už konečne mohla. Pacienti, ako uznal, nepatria medzi jej životné priority. Ani v pracovnom čase. Rozhodol sa držať hubu a krok, aby nemusel vysvetľovať tie smradľavé kolesá.

Zápach novej gummy, iba ledabolo prikrytej starými, vyslúžilými plachtami z operačiek mu dráždil nos. Ale ruky mal stále v zajatí nejakých hadičiek a kanýl, zafixované o improvizované lôžko, tak sa nemohol ovievať zdravotným záznamom, ako obstarožná pani zľava, ktorej ho podala sestrička, znechutená jej plačlivým dýchavičným lamentovaním na nedostatok čerstvého vzduchu. Ani si zaboriť tvár do obrovského fixného korzetu, akéhosi goliera, omotaného zájdenými fáčmi, ako muž z druhej strany. Pripomínal korytnačku.

Puch gummy sa miešal s ich prirodzeným a do toho poleva nemocničného inventáru, ktorý pamätal iné časy, aj vône. Tie pneumatiky budú asi lepšie ako úplná sterilita. Rozhodol sa šetriť na nádychoch. Nijaké hlboké, nijaké precítené.

- Neznášam to sanatórium, - začala sestrička, pozorne na kolenách rozkladajúc erárny balíček s improvizovanou večerou. – ...sme tam boli na praxi ešte zo zdravotky. Taká krv, hnis alebo výtok, na to sa dá zvyknúť, aj to vytrieť, ale pohľad na tie stratené existencie tam, je hrubo depkoidný. – uzavrela, odtrhla obal z akéhosi miešaného šalátu rozplazeného po plastovej nádobe a potriasla ňou, aby sliz z okrajov vsiakol späť k obsahu. – Dáte si aj vy? – usmiala sa a strkala mu pod nos kus rožka s trasúcou

sa zmesou vydlabanou z nádoby. – V kuchyni na poliklinike majú dobrý bordel, to vám poviem. Nielenže musíme žrať to, čo pacoši, ale zas raz zabudli nahlásiť čas prevozu, všetko sa to pretiahlo a u nás je zvykom, ak sa neujde tamtým, - mykla rožkom dozadu, pozabudnúc, že ho má nabitý kúskami parizera s hráškom, - ...zoberú personálu a basta. Ututlané. A mne strčili toto tu, narýchlo zaobstarané z bufetu a pridali službu. Ako bonus! Vraj si za nadčasy zarobkám. – vysvetľovala s plnými ústami, vedomá si toho, že rúž sa jej stopercentne nerozmazáva. Deväťdesiatosem percentne.

- Je to zachádzka. – okomentoval nevrelo a od vecí, prepočítavajúc v duchu, či po obehnutí dnes už tretieho zariadenia stihne ešte autoservis, kvôli objednávke, čo mu ťažkým puchom vyplnila sanitku. Ale vždy lepšie, ako „krv, hnis a...“ o čom to táto ešte trepala?! Dobrú chuť. Pomyslel si, ale nezaprial. Aj keď omrvinky z jej stehien v uniforme by oberal celkom rád.

Ani nie. Vonku sa schyľuje k búrke, ani pomyslenie na malú "zachádzku" počas zachádzky a...

Poškrabal sa vzadu na chlpatom krku.

- Budem sa sťažovať! Sťažovať sa budem! Veru, veru...- mrmlala si starena a šúchala chrbát o výčnelky zimného dezénu gúm, čo jej slúžili ako opierky z každej strany, hľadajúc si miesto, kde by necítila každý kameň cesty.

Sestrička sa uškrnula. Baba je z domova dôchodcov, doteraz vylihovala na doliečováku, teraz bude v ústave akože rehabilitovať, a keď bude zavádzať a dôjde jej poistka, prípadne oboje, posunú ju o ďalší level dolu. Len si nebola istá, či ešte existuje level nižší, ako toto stratené, zanedbané a navyše pánuobohu za chrptom sanatórium, kde sa čoskoro dotrmáčajú a vyklopia svoj náklad. Aspoň tí dvaja chlapi nemrmlú a pokorne znášajú svoj osud. Nič závideniahodné. Keby boli k čomu a majú rodiny, liečia sa tam. Doma. Takto sú hodení štátu na krky a ponechaní napospas jeho milosrdenstvu. Ktoré beztak nemá v ústave. V tomto Ústave...zdravotnej...možno aj starostlivosti.

- Nespravujú ten kšeft tu ctihodné mníšky? – zagánila na šoféra, neistá si svojím antisociálnym filozofovaním.

Iba prikývol. Dávno tu nebol. Asi ani ona nie. V papieroch adresa, cest'ák, pribalené zdravotné záznamy, jedna znudená sestrička s ústami od kečupu a traja úbožiaci s pľúcami naplnenými jedovatými výparmi produktov gumárenského priemyslu, čo mu budú vďační, ak ich vyklopí na dvore bývalého kláštora, z ktorého ešte bývalejšie nomenklatúry spravili sanatórium, reedukačné a resocializačné a ktovie ešte aké centrum v jednom. A zabudli naň, na dotácie i všetko, čo by zo zariadenia robilo dôstojný stánok reprezentujúci rozvinuté zdravotníctvo tejto krajiny. Nech to znelo akokoľvek zložito a honosne, bola to posledná štácia pred basou alebo malým cintorínom v poli neďaleko. Sklad nepotrebných duší. "Šak sem aj vezie...tie svoje. Gummy. Ale tie sú aspoň k niečomu. Budú prašule..." obhajoval sám seba a svoje podnikateľské ambície. Spokojne sa usmial.

Lúto mu ich aj tak neprišlo. Osud nie je vecou náhody, ale voľby. Ktovie, čo za života popáchali, keď ich musí viezť práve sem. O pochrámané fyzické sa im postarala nemocnica, tu idú doliečiť duše. Možno. Ojazdené ho nezaujímajú.

Kdesi vpredu sa už črtala oplieskaná brána s ešte oplieskanejšou tabuľou, kde sa len ťažko dalo dešifrovať, že ide o "Domov služieb pre dospelých a prestarnutých občanov".

Sestrička sa to snažila odslabikovať z chýbajúcich už písmen a skoro sa nezdržala, aby nevybuchla do smiechu.

- Chudáci babenky a dedunkovia. To aká hyena ich mohla nazvať „prestárlymi“?! Tohto sa dožiť, to radšej skapem v priekope. -

- Nie sú tu len starci, čo si pamätám... – prudko zvrchol šofér volantom, nezaregistrovujúc v začínajúcom mrhnutí zmenu výšky prejazdu pred a za bránou, ktorá sa akýmsi zázrakom začala otvárať i zatvárať za nimi. - ...ale tí dospelí tu beztak majú rozum deciek... Dementi sprepadení, ...furt budú šetriť ...a jeden by sa tu vykydal ...na týchto starých... herkách...- hromžil pri manévroch na šmykľavých kamienkoch, lavírujúc medzi po dvore postrácanými, ledva uskakujúcimi pacientmi, ktorých asi zabudli stiahnuť z vychádzky. A vzadu sa spustila lavína.

Kolesá, nezakotvené poriadne o seba ani o podlahu, stratili stabilitu a zasýpali všetko z jednej strany na druhú. Rátovať sa mohol, kto mohol, ale títo traja veľmi nie. Baba vyhodila fascikel nad hlavu a kým ich papiere s pneumatikami umelo zasnežovali, a pochovávali, siapala sa po oboch mužoch, čo sa pridžžali hrkotajúcich nosidiel a hľadali modlitby k svätému Krištofovi, patrónovi aj vodičov z povolania.

Padlo ešte zopár drsnejších nadávok patriacich plechovému koňovi z vozového parku, aj keď to čiastočne vyzeralo aj na duchov, čo sa začínali, napriek pokročilému dažďu, vo väčšom množstve zjavovať okolo nich, a ktorých márne rádové sestry zatláčali späť pod strechu.

Konečne dodávka sanitky zdochla a jej šofér si mohol utrieť z čela pot predtým, čo mu ho zas namočí dážď, kým sestričky v habitoch preberú jeho „náklad“.

Zúriivo tresol dverami.

Sestra sa otočila a zodpovedne sa usmiala na svojich pacientov. Veď sa nič nestalo. Pozviechame sa, oprášime. Pár oblbováčikov, čo vyfasujú na príjme, dojem napraví. Vystupovať dáma a páni... Ste doma!

2. miesto

Richard Senček, Žmurkajúci kandeláber

(Zo série Nočné vychádzky)

Odvtedy, čo začali moje nočné prechádzky mestom, sa veľa zmenilo. Už som si zvykol na mlkvu spiacu ulicu, na okná, ktorým padajú viečka a aj na občasných zablúdcov, čo sa snažia rýchlo zaliezt' do tých správnych dvier a šup ho pod perinu. Moje oči už neblúdia po povrchu, ale hľadajú za záclony a ústa sa snažia dať mená dlažobným kockám. Z ulice sa stala nočná priateľka, tichá tajuplná milenka.

Dnes v noci však bola moja prechádzka od začiatku trochu iná. Bol som na love. Už dlhší čas si všimam, že jedna pouličná lampa si zo mňa uťahuje. Normálne na môj účet vtipkuje, a tak som sa rozhodol, že to musím preskúmať. V zásade sa považujem za racionálne mysliaceho človeka, ale veru, tu som začal uvažovať o zvláštnych, až nadprirodzených schopnostiach niektorých vecí.

Na prvý pohľad ide o jednoduchú záležitosť. Určite sa to stalo aj vám. Idete v noci alebo večer, jednoducho po tme, ulicou. Niektorý kandeláber nesvieti, ale väčšina áno. Sú však medzi nimi také zákerné lampy, ktoré zhasnú práve vtedy, keď sa k nim približujete. Práve v okamihu, keď jeho svetlo začnete túžobne očakávať, „pink“ a je tma! Zvyčajne si poviete: „Smola!“ a idete ďalej, ale keď chodíte rovnakou cestou pravidelne a zakaždým sa to stane, začnete si to všímať. Tak aj ja. Už asi mesiac po tom, ako začali moje nočné prechádzky, som si všimol, že jeden a ten istý kandeláber pravidelne zhasína. Všimol som si to podľa toho, že som zakaždým na rovnakom mieste začal nadávať. Mimochodom, bol to kandeláber číslo 5 od začiatku ulice.

Časom sa moja pozornosť na danom úseku cesty sústredila iba na sledovanie pouličnej lampy. Kandeláber svoje antipatie vôbec netajil. Len čo ma zočil už začal sliepňať a žmurkať. Schovávať sa už bolo zbytočné. Vedel o mne! Keď som sa priblížil na „dostrel“, zhasol. Neuveriteľné. Ide o zaujímavú zhodu náhod, alebo je tu niekde fotobunka a niekto si zo mňa robí dobrý deň? Pardon, skôr dobrú noc... Neexistuje, toto predsa musí mať racionálne vysvetlenie! Pátranie začína.

Skúšam úskok. Pred lampou zastanem. Nezhasína, iba žmúri. „Dobre!“ povedal som polohlasno, aby ma počula.

„Čo to má znamenať?“ zvolal som pomerne hlasno, keď som si uvedomil, že sa zhováram s lampou. „Som zrelý na psychiatriu!“

Uvedomujúc si svoje... povedzme, že minimálne neštandardné správanie, som trochu opatrnejšie pokračoval v bádani. Pohol som sa o dva kroky dopredu, „pink“ a bola tma. Iba som pokrútil hlavou. Dobré, uvidíme, kedy sa rozsvieti. Stál som pod kandelábrum a svojím upretým pohľadom som sa snažil oživiť mŕtvu neónku. Lenže tá nejavila žiadne, ani najmenšie známky života. Od neprirodzeného záklonu ma začal bolieť krk.

Opäť som si uvedomil, že musím vyzerat' zvláštne. „Ktovie, čo by si niekto o mne pomyslel, keby ma sledoval z niektorého z okien? Jasně! Psychiatria,“ odpovedal som si sám pre seba. Odišiel som od kandelábra a ten sa po niekoľkých sekundách rozsvietil. Úžasné. Vrátil som sa a on zhasol. Ešte úžasnejšie! Odskočil som vľavo na cestu... jeden, dva, tri a zasvietil. Rozbehol som sa a priskočil čo najbližšie k nemu a hádajte čo sa stalo. Neuveríte! Zhasol.

Pobehoval som hore-dolu ulicou, skákal som a všetkými možnými spôsobmi som sa zakrádal. Kandeláber ma cielene hneval. Bol som zúrivy, nech som robil, čo som robil, na nič rozumné som prísť nevedel.

„No a čo, nech ma odvezú!“ hovoril som si. „Určite mi šibe, však to nie je možné! Áno, áno! Patrím na psychiatriu!“ Rezignoval som. S veľkým smútkom v srdci a konštatovaním: „Však na tej psychiatrii možno až tak zle nebude“, som sa zosunul do tmy pod zhasnutý kandeláber. Posadil som sa na zem.

„Celý svet je proti mne! Ešte aj táto sprostá lampa si robí zo mňa iba dobrý deň. Čo chytím do rúk to sa pokazí. Nebaví ma to! Nebaví.“ Zrejme by som tam sedel až do skutočného príchodu ambulancie, v lepšom prípade mestských policajtov, keby som pomedzi úvahy o zbytočnosti vlastnej existencie, až po pomyselné balenie batožiny na psychiatriu, nezapočul zvláštny zvuk.

Bolo to také nepravidelné bzučanie. Začal som skúmat' spodný kryt kandelábra. Prakticky ihneď som si všimol, že malé dvierka na spodku boli pootvorené a vychádzalo z nich tlmené mŕtvolné svetlo. „Ako to, že som si to nevšimol skôr?“ položil som si otázku. Svetlo však bolo pomerne nenápadné. I tak som sa na seba zlostil, že pri takom prieskume mi unikla takáto záležitosť. Zvuk so svetlom súvisel a mne zrazu došlo, že ide o obyčajný elektrický skrat. Zmocnil sa ma neopísateľný pocit objaviteľa, ktorý stojí na prahu obrovského vedeckého objavu. Niečo, ako nový bezpečný a ekologický zdroj energie, rozriešenie záhady čiernych dier alebo niečo podobné.

Rozrušený som sa prudko postavil. Vedel som, že už mi chýba jeden, možno dva kamienky a mozaika bude hotová. Pokúsil som sa otvoriť dvierka, ale nešlo to. Vtedy som objavil ten správny pomyselný kamienok. „Heuréka!“ skríkol som, ale muselo to zniet' čudne, lebo som si v polovici slova uvedomil, že si zase rozprávam sám pre seba. Radosť však bola oprávnená. V jedinom okamihu mi celá skladačka začala do seba zapadať.

Dvierka na jednej strane pritláčal veľký panel, ktorý tvoril časť chodníka. Pravdepodobne tu niekedy, ešte skôr, ako začali moje nočné prechádzky, niečo opravovali. Panel už celkom splynul s okolím, takže ho nebolo jednoduché od zvyšku chodníka rozoznať. Kraj bol zároveň s obrubníkom. Bez sústredeného skúmania by ste si vôbec nevšimli, že na tomto úseku je chodník iný. Ako sadala pôda, panel sa pravdepodobne trochu uvoľnil a začal sa kývať. Pohyb bol nepatrný. Nebolo ho pri chôdzi cítiť, ale stačil na to, aby trochu pritlačil dvierka na kandelábri. Pokiaľ ste stáli na paneli, nešlo s nimi pohnúť, ale keď ste z neho zišli, dvierka sa uvoľnili. Avšak ani tieto nové poznatky nevysvetľovali zhasínanie lampy. Moje prvé objaviteľské nadšenie síce poľavilo, ale stále som bol plný nádeje a zvedavosti.

Musel som sa postaviť na cestu a takto v pomerne akrobatickej polohe otvoriť dvierka. Keď už panel nemal na ne vplyv, pozrel som sa, čo je vo veci. Naskytl sa mi nepekný pohľad. Na dvierkach bol pripečený malý potkan alebo veľká myš. A bolo po záhade. Keď panel pritlačil dvierka, myš spôsobila skrat a lampa zhasla. Pri pohľade na dvierka som si uvedomil, že ten môj život je vcelku normálny, predsa len tá myš dopadla omnoho horšie. S pocitom dobre vykonanej práce a krásneho života som sa pobral preč.

Asi o dva týždne, krátko popoludní, som náhodou prechádzal svojou ulicou. Technická služba práve opravovala hnevajúci kandeláber. Vymieňali dvierka, poistky a čo ja viem čo všetko. Prechádzal som okolo nich s potmehúdsnym úsmevom: „Keby oni vedeli...“ a už som sa nevedel dočkať zajtrajšej nočnej vychádzky. Na druhý deň, rovnako ako vždy okolo tretej v noci, som vyšiel na svoju ulicu a s hrdosťou užívajúc si umelé svetlo, som míňal jednotlivé lampy. Prvá, druhá, tretia, štvrtá a „pink“ ...

3. miesto

Zuzana Švecová, Lienka Bodka

(Úryvok)

Stála som uprostred zelenej krásy a nado mnou sa gúľalo svojou oblúkovou cestou Slniečko.

Bolo mi dobre. Bolo mi najlepšie, ako som si len vládala uvedomiť.

Zrazu mi na ruku sadla drobná lienka a liezla mi pomaličky na prostredný prst. V tej chvíli som si len tak pre seba chcela povedať riekanku, čo sme si spievali, keď som bola ešte naozaj malá. Bolo to už trošku dávnejšie, ale keď si tá lienka na mňa sadla – cítila som sa presne ako malé dievčatko.

Poznáte tú riekanku?

Pánbožkova kravička,
kde je tvoja mamička?
Za horami, za dolami,
Čo tam robí?
Pivo varí.....
....šuch! s ňou do nebička!

No len čo som si spomenula na túto riekanku a len tak – pre seba – som si ju povedala, ten malý bodkovaný drobček mi z ruky uletel a zasvrbel ma na uchu.

Chcela som ju odohnať preč, ale ona mi pri uchu ševelila a ševelila, odohnať sa nedala. A potom som celkom zreteľne počula, ako mi ktosi šepká:

„Neodháňaj ma od seba...“

Pozrela som sa dookola, ale nikoho som nevidela. Hlások pokračoval ďalej.

„Vyrozprávam ti svoj príbeh. A ty ho rozprávaj ďalej, aby nás všetky deti poznali. Ak im sadneme na rúčku a pošteklieme ich, tak nech sa zastavia aspoň na chvíľku. Uvidia veselú alebo smutnú oblohu, naučia sa, kto je Vietor alebo kto je Vetrík, pochopia Dúhu, pocítia teplo a zimu a zo všetkého, o čom im spoločne porozprávame, sa naučia spriadať lásku.

O láske im rozprávaj.....

A potom zrazu bolo celkom ticho.

Ľahla som si uprostred tej zelenej lúky do trávy a keď som zavrela oči, začal sa mi odvíjať sen ako film. Azda sa mi prisnil naozajstný príbeh.

Teraz vám ho vyrozprávam.

Lienka

„Slniečko, Slniečko, dobré ráno,“ zakričala Lienka, len čo ráno otvorila očka.

„Dobré ráno, Lienka,“ potešilo sa Slniečko malej kamarátke a poštekľilo jej červený kabátik. „Už ťa dlho čakám, pod' sa konečne hrať!“

Lienka si pretiahla krídelká, roztiahla ich, rozprestrela aj hodvábnu sukničku pod červeným kabátikom a vzlietla.

„Idem, idem, len čo preletím lúku, či ma náhodou niekde nepotrebujú. Zdalo sa mi včera, že som tam videla tie odporné zelené Vošky...“

Slniečko síce trochu posmutnelo, ale povinnosti sú povinnosti. Treba ich plniť. Z výšky sledovalo, ako sa Lienka pristavila najprv pri Margarétkach.

„Kamarátky Margarétky, nevideli ste náhodou tadiaľto ísť Vošky?“

„Vošky?,“ zhíkli Margarétky, „vari sú tu Vošky?“

„Neviem to celkom presne,“ povedala Lienka ustarostene, „ale keby tu boli, bolo by to zlé.“ A vzlietla ďalej.

Vošky sú pre kvietky veľmi nebezpečné. Husto si posadajú tam, kde je kvietok najcitlivejší a nenásytne sa prisajú okolo jeho púčika alebo hlavičky, až kým vysilený nezvädne.

Neďaleko Margarétok na Lienku zazvonili Zvončeky.

„Ani vy ste ich nevideli?“ spýtala sa.

„Nevideli... Nevideli.... Ani my, ani Hlaváčky, ale Ruža ťa volá. Chce ti asi niečo povedať.“

Lienka zamierila rovno k Ruži. Tá už mala púčiky skoro na prasknutie. Len ich otvoríť a rozvoňať nimi celú lúku. Tou svojou vôňou Lienku vždy privolávala, ale teraz už bolo z ďaleka vidieť, že je akási smutná.

„Voláš ma, Ružička?“ Prihovorila sa jej. Ruža tíško prikývla.

„Psst, sú tu,“ povedala zúfalo, „sedia na mojich púčikoch.“

Lienka pozrela hore a střípla.

„Ach, koľko ich je!“

Tesne pod každým púčikom sa stopka len tak hemžila nebezpečnou zelenou háved'ou. Prechádzali sa raz hore, raz zase dolu, hádali sa o miesto, strkali do seba... ale čo bolo najhoršie, pomaly sa prisávali na hrdielka jemných pukov, a tie sa nevedeli brániť.

„Moje úbohé púčiky,“ zanariekala Ruža, „iste sa im už nepodarí rozkvitnúť a uhynú skôr, ako videli svet.“

Lienka nenápadne obletela ružový ker. Vošiek stále pribúdalo a pribúdalo.

„Sama si tu neporadím,“ uvažovala, „musím rýchlo privolať pomoc. Ale rýchlo. Veľmi rýchlo, kým nie je neskoro.“

Už-už chcela odletieť a azda ani sama nevedela, na ktorú stranu sa má vybrať, keď na ňu znovu zavolalo netrpezlivé Slniečko.

„Lienka, tak čo je s tebou? Ideš sa už konečne hrať?“

Cena poroty

Radka Kamencová, Pieta

(Výber z poviedok)

Rok 1983. Lidé ještě netušili, co přijde za pár let. Jak se změní svět. O svobodě jen snili. Žili jsme v šedivém světě, který se zdál nekonečný. Šedivá bezvýhodnost se prolínala našimi životy, v každém okamžiku našeho bytí, štěstí i neštěstí. Dokázala se prokousat i do nejobtížnějších dnů našeho života a zraňovat naše nejhlubší city.

Ve vzpomínkách se často vracívám k jarnímu dni toho roku, kdy se konal pohřeb matky mého nejlepšího kamaráda. Paní Luisa zemřela v úctyhodném věku sedmdesáti let. Nelehkého úkolu zajištění hladkého průběhu celého pohřbu se ujala dcera paní Luisy, Markéta.

Než však začnu vyprávět pohnutý příběh paní Luisy i jejího osudového dne, pokládám za užitečné přiblížit lidem narozeným později než já, tehdejší obtížnou dobu předcházející sametové revoluci a vysvětlit, jak v dobách dávno minulých fungovala pohřební služba a také většina služeb veřejných.

Dnešní pohřebáci, jsou lidé na úrovni, stejně jako jejich služby. Samozřejmě si nechají za určitou úroveň služeb dobře zaplatit. Na pohřbech vystupují v elegantním oblečení a vyznačují se velmi taktním a decentním chováním vůči pozůstalým, jak se od nich i očekává.

Bohužel v minulých šedivých dobách takovou práci vykonávali lidé často nízkého vzdělání i mravů, často s velmi nevybíravým vystupováním, nedbajíc příliš zármutku pozůstalých. Byla to jejich práce. Každý z nás jistě pochopí, že denně se setkávat s mrtvými a zakopávat mrtvé do země, není lehké povolání. Zvláště tomu tak nebylo za dob před rokem 1989, kdy za takovou práci lidé dostávali jen mrzký peníz.

Tragédii podobající se frašce, v tíživé situaci, jakým byl pohřeb blízkého člověka, bylo možné zabránit, pokud člověk chápal jejich nelehký úděl i ve chvílích vlastního utrpení při ztrátě někoho z rodiny a projevil svůj zájem něčím takzvaně na přilepšenou. Mohlo se jednat o občerstvení či peníze navíc. Výměnou pak bylo „nadstandardní“ (rozuměj slušné) chování, téměř jak ho známe v dnešní podobě. Vše potom proběhlo v největším klidu, bez dalšího zbytečného smutku.

Pokud jste však byli neznalí věci, či dokonce tak lakotní a neučinili jste vstřícná opatření, mohlo se stát cokoliv. Mohlo se například stát, že pohřebáci vyprovodí vašeho drahého zesnulého v montérkách, či vám zavelí před obřadem jako na pionýrském táboře pokřikem: „Jde se pohřbívát!“

Jaká asi byla paní Markéta, která měla za úkol matku pohřbít? Doba pro ni mnoho neznamenal. Peníze jí byly vším. Pohřebáci jsou pohřebáci. Je to jejich práce. Domluvila si s nimi tedy na nadcházející sobotu pohřeb. Zaplatila, co bylo nutné a o víc se nestarala. Ber nebo neber. Už samotné jednání s těmi muži jí bylo proti srsti. Cítila z nich alkohol. A jaké měli hrubé způsoby! Zemřela jí drahá maminka, tak se musela překonat a jednat i s takovými. Po odchodu od těch chlapů si zhluboka

vydechla, že to má za sebou. Bolest ze ztráty matky byla mnohem silnější, takže na celou událost rychle zapoměla.

Nastala obávaná sobota, den pohřbu. Vydali jsme se spolu s kamarádem Vlastíkem směrem do márnice, kde se mělo konat rozloučení se zesnulou. Vládla stísněná atmosféra. Vlastík skoro celou cestu nepromluvil. Na místo přijela celá početná rodina. Vystoupili jsme z auta a vykročili ke dveřím márnice. Vítr ševalil v zeleném listí stromů, chystajících se již brzy do květu. Jaro a smrt zde byly v trpkém rozporu. Markéta vzala jako první za kliku. Cvak. Nic se nestalo. Zkusila to podruhé. Znovu nic. Dveře držely jako přibité. V očích měla vyděšený výraz. „Musíš zabrat pořádně!“ ozval se již také trochu vyplašený Vlastík. Stále nic. „To sakra není možné.“ zaklel muž stojící vedle nás. Bylo zamčeno. Smutek se zahalil do ještě větší tísně. Markétu popadl vztek mísící se s bolestí. Zalomcovala s dveřmi, jakoby nevěřila tomu, co vidí. Zámek nikoho nepustil. Vlastík ještě zkusil štěstí po své sestře a poté také neúspěšně ještě několik dalších mužů.

Co teď? Kde jsou pohřebáci? „Asi jsou v hospodě.“ odvážil se konstatovat někdo zpovzdálí. „Hm. A ve které?“ zeptal se zase někdo. Hospod zde bylo dost na všechny strany. Město se přece jen rozrůstalo. Byla doba budování. Zdálo se být beznadějně jít pohřebáky hledat po hospodách. Mohli být kdekoliv. Situace byla naprosto zoufalá, pobuřující.

„Počkej.“ Vlastíka něco napadlo a odcházel k autu, aniž dal vědět, co zamýšlí. Potom shrbený v autě něco dlouze hledal. Našel kousek drátu. Přistoupil již klidně ke dveřím márnice v naději, že se situace zlepší. Okolostojící lidé si ho zvědavě prohlíželi, když stál skloněný u dveří márnice a začal šátrat v hloubce zámku. Po vzrušeném hovoru náhle všichni utichli. Cvak! Podařilo se. Dveře márnice se se zavráním otevřely. Nejbližší příbuzní, včetně mne, se nahrnuli dovnitř a postupně se s paní Luisou loučili, každý dle svého uvážení.

Pomalu se blížil čas obřadu. Nynější, již uvolněné ovzduší, dalo-li se vůbec během pohřbu, o něčem takovém hovořit, počalo opět houstnout. Nedělo se stále nic, co by jakýmkoliv způsobem nasvědčovalo tomu, že za chvíli započne obřad. Pohřebáci byli pořád nezvěstní. Bídáci.

Uvažoval jsem, jak už jsou asi ztráskaní. Vlastíka i jeho sestry se znovu začala zmocňovat panika, což bylo viditelné jen na výrazu jejich očí, protože nepromluví ani slovo. Snažil jsem se Vlastíka uchlácholit, ačkoliv jsem situaci považoval za hodně zlou. Zármutek nestačil. Ještě zde narůstalo napětí, co se bude odehrávat v nejbližších minutách. Pohřeb nebude? „Co budeme dělat?“ vyjekla zděšeně Markéta, skoro se až zajíkla. „No, co. Co by?“ bezradně jí odvětil Vlastík.

„Poradíme si sami!“ nakonec rozhodl jeden muž, kterého jsem neznal. Několik rázných mužů z rodiny se rozhodlo vzít, k mému překvapení, situaci do svých rukou. U otevřené rakve nebožky Luisy zůstali čtyři stateční muži a já. Vlastík i Markéta byli poslání pryč, aby vyčkávali pohřebáky. „Nejdřív přiklopíme víko a pak uvidíme.“ pokračoval onen muž neohroženě. Muži tedy nadzvedli víko a položili ho na rakev s nebožkou. „Teď to musíme přitlouct. Tady jsou hřebíky.“ pokračoval jiný muž. Viděli jste někdy, jak pohřebáci přitloukají víko rakve? Já už jsem to viděl několikrát. Takže jsem neočekával nic neobvyklého. V současnosti mají rakve elegantní šrouby, kterými se jen lehce zatočí a rakev je uzavřená. Tehdy, v osmdesátých letech, se zatloukaly hřebíky do rakve kladivem. Odtud možná pochází rčení týkající se pomyslného „dalšího či posledního hřebíku do rakve“, „zatloukat si hřebík do rakve“.

Jeden z mužů vzal do ruky vedle ležící kladivo, pravděpodobně připravené na zatloukání těchto hřebíků. Jiný nástroj zde nebyl, vyjma hřebíků. Muž začal na rakvi zkoumat místa, kam by jeden z hřebíků zatloukl. Vypadal nerozhodný. Ostatní také

začali rakev nevěřicně prohlížet. Mysleli jsme si, že zatlouct pár hřebíků do rakve by neměl být žádný problém. Muž s kladivem se konečně rozhodl a uhodil: „Buch, buch, búúúch!!“ ozývaly se silné rány. Ale ouha! Nikdo nečekal, že hřebík po tak mohutných úderech neprojde skrz dřevo. Hřebík se zkroutil téměř do pravého úhlu. Hrůzou mě polil studený pot. „Ukaž!“ vzal mu z ruky kladivo druhý muž. Začal také zatloukat, myslíc si, že dopadne lépe. Dopadlo to ještě hůř. Muž hlasitě zaklel. Hřebík trčel z rakve jako zlomyslný trn. Za chvíli začal další muž zatloukat hřebík, za stejně hlasitého klení a jemu se nakonec podařilo jeden hřebík zatlouct správně, aby nevyčníval jako varovný prst z Luisiny rakve. Další zatloukání bylo však opět utrpením. Stál jsem tam strnule a zbaven slov jsem přihlížel, nevěříc svým očím, nevěříc, čeho jsem se stal svědkem. Do akce se dostal muž, který prve začal zatloukat. Místností se nesly další sprosté nadávky a hřebíky dál čněly posměšně jako trny. Pieta se rázem úplně vytratila. Muži vedle mě se konečně podařilo celkem přijatelně zatlouct ještě druhý hřebík, který držel rakev zavřenou. Všichni jsme na sebe vzájemně pohlédli. Slovo nebylo třeba. O další hřebíky už se raději nikdo nepokoušel. Rakev vypadala už na první pohled žalostně. Po obvodu z ní trčelo několik zkroucených hřebíků, jako jediný důkaz všeho, co se právě odehrálo za dveřmi márnice.

Cena za tvorbu pre mladých čitateľov

Drahomíra Pechočiaková, Bosy

(Úryvok)

1. kapitola

Dievča sedelo za kuchynským stolom a oknom hľadelo na neďaleký vršok, ktorý sa tiahol pozdĺž domov východne nad dedinou ako lem.

Zubaté slnko práve zlízalo sneh a napájalo zúrodňujúcou vlhcou oráčiny pod ním. Ústa rozbahnenej zeme donekonečna pili, aby dostatočne napojili svoje vnútro a pripravili ho na odveké poslanie.

Nad černozeťou sa zjavili škriekajúce havrany. Ich čierne mračno sa v šedivom vzduchu pohojďovalo zo strany na stranu, v tom škrekot zosilnel, ako na povel sa mračno vrhlo na zvrásnenú zem a hádavo dolovalo z nej, čo bolo dlho skryté pod snehom.

Len donedávna bol vršok miestom nespútanej radosti a bezstarostného detského džavotu, ktoré si dievča užívalo spoločne s kamarátkami a kamarátmi, keď sa z kopčeka spúšťali na saniach. Nemuseli chodiť až do Jamy, ako po iné roky, keď bolo snehu menej. Ostatný rok ho bolo všade dosť a vršok bol blízko. Jeho juhovýchodný svah bol už súčasťou pozemkov, na ktorých stáli počiatkové domy hlavnej ulice.

Cesta vrškom, ponorená v tuneli závejov, ktoré miestami nafúkalo do výšky dvoch metrov, chránila deti pred vetrom aj pred zrakmi nepovolaných. Mali svoj svet, radostný, krásny, čistý, voľný, ako tá nekonečná rovina, ktorá sa kdesi v diaľke stretávala s obzorom a ktorú dievča z kopčeka malo ako na dlani.

Doma vyrobené drevené sánky mala azda polovica šarvancov z dediny. Boli malé, iba pre jedného, ale zvyčajne sa zviezli na nich dvaja, lebo ten druhý sa obkročmo postavil na sklznice sánok, prilepil sa na chrbát sediaceho a držal sa ho v predklone po celý čas jazdy.

Také sánky nezašli ďaleko, ich sklznice boli široké a krátke ako detské lyže a rozbehli sa len vtedy, keď ich nohami ten zadný popohнал. Aj snehová dráha musela byť vyjazdená, napriek tomu sa každú chvíľu vnorili do bočného záveja, ale deťom to neprekážalo, zakaždým sane napravili správnym smerom a sánkovali sa ďalej.

Podaktorí mali sane železné, pozvárané zo zvyškov, povalujúcich sa na dedinských dvoroch a na miestnej strojno-tractorovej stanici, kde bol odstavený traktor Zetor 25, vlečka, družstevná vetrieska a iné hospodárske náčinie. Tam sa vždy našlo kdečo potrebné, čo šikovní dedinčania dokázali zužitkovať.

Hfístka detí už mala aj sánky kúpené v obchode, dokonca s opierkou, ale žiadne sa nevyrovnali sánkam spolužiaka Jana, ktoré Bandy báťa pozváral z kvalitného materiálu v komárňanských lodeniach.

Janove sane boli majstrovským dielom odborníka. Zviezlo sa na nich aj desať detí a rýchlosťou prebehli všetky ostatné. Už pod vrcholcom nabrali sane rýchlosť, preleteli poľnú krížnu cestu pod kopcom a pokračovali zotrvačnosťou miernym, takmer rovným terénom poľa na opačnej strane krížnej cesty a leteli až k školskej záhrade, čo mohlo byť aj tristo metrov. Nastriekané na bledozeleno, vynímali sa na snehobielej perine a vtedy Jano mal veľa kamarátov.

Áut sa obávať nemuseli, lebo v dedine bola v tom čase iba družstevná vetrieska, a traktory značky Zetor 25 v údržbe, aby boli načas pripravené na jarne práce, konské a kravské povozy sa do veľkých závejov ani neodvážili.

Na svahu boli dvaja lyžiari.

Na doma vyrobených lyžiach mali miesto viazania jednoduché kožené remence, veľkosťou prispôbené o pár čísel väčším bagančiam, než boli detské nohy. Baganče sa do remencov iba vsúvali a ich veľkosť chlapci prispôbili nohám tak, že guču novinového papiera napchali do špicov a vyplnili ňou prázdne miesto. Prv, než si baganče obuli, nohy si omotali onucami, čo boli dlhé široké textilné pásy, natrhane z vyradených posteľných plachiet. Tie im nohy vo veľkej obuvi aj spevnili, a hlavne, chránili ich pred omrznutím. Také lyže s bagančami boli univerzálne pre všetky nohy.

Spolužiaci obdivovali lyžiarov, ale boli aj predmetom úprimnej detskej závisti. Oproti sánkarom boli rýchlejší, stihli sa na svahu dva - trikrát otočiť, než sa sánkari vyštverali na kopec, a dvaja lyžiari si to aj užívali. Zopár spolužiakom sa ušlo tej pocty, že im lyže požičali, tí im ich potom na revanš vynášali na kopec do konca lyžovačky.

Dlhá tuhá zima nepriala poľnej zveri.

Hladné krdle jarabíc a prepelíc prilietavali až k obydliam, vrážali do záhradných plotov a mŕtve ostali ležať na zamrznutom snehu. Tie, čo prežili, dochrámané v snehu, zanechali stopu, a krkavce a psy dielo dokončili.

Dievča raz bolo svedkom takej hostiny, ako sa na polomŕtve prepeličky vrhol krdel' krákajúcich havranov a roztrhal ich telička. Odvtedy ich nemalo rado a hoci na hodine kreslenia nezabudlo na obrázok zimy nakresliť aj havrana, ten vták mu nebol sympatický.

Ešte v predjarí krdle divých husí tiahli na juh a hlasným gagotom oznamovali, že zima nepovedala posledné slovo.

Snehom zasypané domy, z ktorých ľadové cencúle siahali zo striech k zemi, ticho pofajčievali, z komínov vypúšťali šedivé obláčiky, akoby oddychovali a vymizol z nich život. Lebo aj k uhliu a drevu na kúrenie sa bolo treba prekopať záľahou, a

spoza odhádzaného snehu nebolo potom vidno z okien ani na ľuďi, lebo sneh siahal nad hlavu. Kto nemusel von, sedel doma a okrem kopčeka bola dedina ako vymretá.

Na stromoch v záhradách popraskala kôra, pod ťarchou snehu zlámalo konáre a vymrzli mnohé včelstvá.

Až v polovici marca nastal odmäk a lačná zem povypíjala sneh, ale v húštinách a tienistých zákutiach sa držal dlho do jari. Konáre stromov nedočkavo striehli na jej pokyn, ale vyčerpané zimou nie a nie napučať.

Dievča spoza okna pozorne sledovalo tie premeny, stromy v školskej záhrade, oráčinu poľa za ňou aj vršok.

Ten vršok, ibaže z opačnej strany. Ten istý vršok, ktorý tak dobre poznalo, ktorý každoročne menil šat s ročnými obdobiami, v zime biely, na jar sa zazelenal, v lete voňal obilím, tabakom a po okrajoch cesty kamilkami... A vychádzalo spoza neho slnko. Vršok, ktorý vnášal do srdca dievčať a len a len radosť... pokým sa neroztopil sneh.

Na vršku pod závejom ležal psík.

Stratil sa jedného dňa v jeseni, polia zapadali snehom, lebo zima prišla zavčasu, udrela nevídanou silou a držala sa do jari.

Dievča verilo, že sa psík vráti, túžilo, aby sa vrátil, veľmi si to prialo... hľadalo ho. Netušilo, ako bol blízko, takmer denne chodilo okolo neho, denne sa z kopca spúšťalo na saniach popri vysokom záveji.

Až keď z kopčeka zmizol ostatný závej, stopa po guľke v hlave psíka vyjavila krutú pravdu.

Na oblohe sa zjavili prvé škovránky, hvízdali, pretekali sa nad oráčinou, pripravené do vystlaných priehlbínok naklásať vajíčka pre nové potomstvo. Zubaté slnko vyťahovalo zo zeme korenisté vône a v záhrade sa ozval drozd. Jeho prenikavý spev sa rozliehal každý deň zavčas rána a bol neodvratnou predzvesťou novej jari.

Len dievča cítilo úzkosť, zvláštnu clivotu, smútok, a obraz prichádzajúcej jari nebol preň vtedy radostný. Ani vršok. Už nie, ani slnko spoza neho nevychádzalo, až o kus ďalej.

Dievča hľadalo na vršok a pred očami malo obraz svojho radostného psíka, pretekajúceho sa so sánkami...

Nespravodlivé.

Cena správnej rady Čakanky, n. o.

Marína Čeretková – Gálllová, Blázon Lobodka

(Úryvok)

Narazili na seba v zafajčenej pochybnej krčme po rokoch rokúcich, naozaj nečakane, neplánovane, jeden aj druhý s dvojdecákom vínnej žbrndy drgli sa laktami a tak málo chýbalo a pustia sa do seba. Z krpatého bachráčika sa sebavedomie len tak lialo, obidvaja mali už čo to popité, nebolo by na tom nič čudné, keď vysokánskemu ryšiakovi svitne v lebeni, capne sa po čele, bachráčika po pleci, hej, si to ty, kamoško, kde sa tu berieš, stavec, ty ešte žiješ? A vidím, dobre si žiješ, čo?!

A už sú pár sadajú si k jednému stolu, rečia jeden cez druhého, skáču si do reči, ryšiak Lobodka je dobrej vôle, dôjde mu, že tento obezniačik, chlapčisko z robotníckej kolónie, sa vyšvihol, patrí k papalášom a chvíľami je mu na nevydržanie a vtedy sa zašívá v tejto krčme. Tu by ho nikto z novej famílie ani vo sne nehľadal, tu je konečne sám, nemusí nikoho počúvať, nijaké „úkoly“ plniť.

Chlapi po čase prešli na tvrdé, koplí do seba pár panákov, prevrátili do dna pár poldecákov rumu, lepšie v krčme nedržia, bachráčik sa ukazuje len sporadicky. Priznanie, že sa oženil s krivozubou dcérou okresu, dobre sa oženil, lepší kádrový materiál by do smrti nedostal, stal sa z neho podnikateľ a poslanec mestského zastupiteľstva, a čo za to? Ženu, krivozubú Hrbkovu dcéru, a máš sa ako prasa v žite, stačí chodiť po schôdzach, za toho a za toho, nasľubovať, čo má na papieriku, popiť, a – česť, súdruhovia.

Bachratý Hrbkov zaťko slzí, žaluje sa, ech ty, ryšavec, vynálezca odveký, ty vynaliezáš vo dne v noci a ja nemám s kým slovo stratiť, moja krivozubá žena je chudá ako trdlo, polihuje žiadostí, lásky sa jej žiada, máli sa jej, ale prečo? Prečo je taký, ženbou si predsa vzal aj celý jej rod, zásluhy, záväzky, povinnosti, tak prečo jej odopiera na čo má nárok, plniť si manželské povinnosti ho musí nútiť, ešte jej ani decko neurobil, ach, stavec, je to bieda, je to horšie ako v tej našej robotníckej kolónii.

Tak prišla reč na ulicu robotníkov tehelne, na tejto ulici mal každý roboš nárok postaviť si domčúrik podľa svojho, za svoje, stavec, to boli časy!

Futbal bachráčikovi Gézukovi veľmi nešiel, utiekal sa skôr do kuchyne, dojedal, vylizoval a hral sa s nepeknou pánovou dcérou Angelikou, hovorilo sa, že sú si súdení, aj boli, bachráčika dali študovať, k titulu inžiniera mu dopomohli, zaťka si na svoj obraz vchovali, naučili ho spôsobom a predovšetkým ho naučili na slovo poslúchať, držať jazyk za zubami keď treba, rečniť, dokazovať. Angeliku bral ako nutné zlo, ale

ona ho milovala z celej duše, ochotná na neho čakať často aj celú božiu noc, no potom si čakanie vynahradiť výčitkami, prosbami, poď ku mne, ukáž, že ma ľúbiš.

Blázon Lobodka po čase počúval bachráčika už len na po ucha, driemal, hlavu si podopieral, ožil až vo chvíli, keď si jeho voľakedajší spolužiak spomenul na trápenie, akurát na bývalý rodičovský domčúrik, ešte stojí, panečku, rodičia sa pominuli a domčúrik stojí, zostal po nich mne, jedinému synátorovi a ja, čo ja s ním, povedz, ty si múdrejší, predať takú starú barabizňu je doslova nemožné, hej, človeče, ty ju nechceš. A vôbec, ako žiješ, s kým, človeče, vyjadri sa!

Blázon Lobotka ožil, z celej sily chmatol bachráčika Gézuku za rukáv, no dobre, no, popíš mi ten domčúrik a čo zaň, môže byť o tom reč, beriem.

Domčúrik, ktorý robil vrásky bachráčikovi Gézukovi, všemocnému súdruhovi zaťovi, má celkom slušnú letnú kuchyňu, komoru, šopu, povalu, kurín a – aby som nezabudol, autiačik na celkovú opravu, na oprave si môžeš zgustnúť, to ti garantujem, ale len ty, večný vynálezca, do opravy ho nevezmú, žiadna opraváreň, človeče, to mám overené, ach, domčúrik po mojich čakal toľký čas na teba, ale – dočkal sa.

Od tohto momentu sa spustilo divadlo s dvoma hercami, bachráčika a toho druhého ako lata rovného ryšiaka, bláznivého Lobodku. Tí dvaja herci sa zúrivo chmatli za ruky, šmátrali si navzájom po krku, ohryzky im poskakovali, nohy oťažievali, jazyky sa plietli, dojatie z nich vydolovalo potoky slz. No čo už, urobíme kšeft, nie hocijaký, solídny, veľkorysý, podstatné slová dostáva zo seba bachráčik. Podľa nich otcovská barabizňa, do dneška neobývaná, dostáva majiteľa, bláznivého Lobodku, večného vynálezcu, zlepšovateľa, bude si žiť ako vo svojom, po svojom, no ale – voľačo za voľačo, postaráš sa, ako najlepšie vieš, ako na svojom, udržiavať, dávať do pucu, zvelebovať darcu, čo ty na to, ryšavec, aký som, há? Veľký som, človeče, kamoš som, milosrdného srdca som, a čo ty, nič, vidím na tebe, ja mám postavenie, vybudovanú kariéru a ty čo, kamoško, holú riť. Ženu nemáš, prašule od teba odskakujú, ja to viem, ja sa ti veľkoryso starám o život, no tak, ide sa!

Zo zadymenej krčmy vyšli plece pri pleci, Gézuka hodil do ryšavca kľúče, odomknúť nešlo na prvý raz, ale potešenie ryšavca z videného bolo neopísateľné. Ani sedem párov volov ma stadiaľto nedostane, hlavu si dám odťat', vyhnať sa odtiaľto nedám, na to ber jed, Gézuka.

II.

Tvorba mladých autorov

Poézia

Druhú časť bulletinu tvoria úryvky z tvorivej dielne mladých, často začínajúcich autorov, ktorí sa na cestu do sveta básne iba vydali a hľadajú svoje pravé a správne smerovanie k výslednému tvaru a ideovému posolstvu. V básňach nájdeme poetické obrazy ich vlastného sveta, do ktorého vstúpili, poznávajúc jeho krásne, slnečné stránky, ale aj jeho tieň a bolesť. Umiestnenie v súťaži je ocenením ich úsilia zachytiť život v jeho pestrosti a podeliť sa o skúsenosti, pocity a videnie s ostatnými rovesníkmi.

1. miesto

Ľudmila Zimmermannová, Výber z básní

ranná

vonias domovom a ihličím

čo padlo mi

do obeda

ako suvení

a výzgajúce pánty

učia ťa vždy

vstávať skôr.

myslíš si, že si môžeš

so sebou zobrať

more vo fľaši,

ostalo ti však

iba

zoschnuté ihličie

obnosená láska

nosil si ju rád
niekedy až pričasto
bola prikrývkou
na tvoje srdce
do jej vreciek
nasúkal si vizitky
ako leukoplast

na vlásku

bezobčiankoví občania
túlajú sa po kluboch
adrenalín z odhalenia
je ich otčenáš aj zdravas

hlasná hudba
v tancujúcich bubienkoch
otriasa ich listy života
namočené vo vodke

2. miesto

Silvia Dřížhalová, Výber z básní

Písanie do oblohy

Uprostred leta
sa pozerám na nebo.
Z mojich úst veštíš
tichú modlitbu.
Prosím.

Stromy vyfarbi
čierno-bielo
a nechaj kúsok bielej kriedy
aj v mojich rukách.

xxx

Uprostred leta.
Sneží.
Každý kvet na zemi
počuje môj smiech.
Ďakujem.

Obtiahni mi pehy
a nezabudni
dať bodky za vetami.

xxx

Uprostred leta

a všade je rovnako d'aleko.

Ľavý okraj,

pravý okraj,

záhlavie,

päta.

xxx

Uprostred leta.

3. miesto

Petronela Brotková, Výber z básní

NA RUŽOVOM POVLAKU ALEBO POTREBA LÁSKAVOSTI

V očkách. Zabité svojou krásou. Azúrové...! Ruže.

Povedz mi, ČO čas EŠTE ukáže?!

V dolinách bez chvosta... Stratených...

Ty s Tvojím scenárom. Vedúca ľudí. Iných.

Trestaná tvrdým časom,

jej túžbou, byť nekončiacim zlatým zvonom.

A pieseň, čo spievajú jej oči...

Vykúpané sú. V obdivuhodnom z črepín plači!

Obloha... Takmer zamrela!

Časy ružových oblakov... Láska, láska len na oblohe nastala!

Mávla si kúzla prútikom-

a zaraz! Rastliny slabé obohatila si...Ty! Ružovým, tým najkrajším darom!

Azda, azda falošným iba tieňom?

Nie. Potom by si sa mi len tak nepohrávala so srdcom!

Ty. Mätúca.

Ty. Jedinečná.

Ty. Plná žiar. Slniečná.

Keď kráčaš, mám pocit, akoby si bola kýmsi vysnená.

Ty... Prečo tak bytostne iná?

Ty. Prepaľujúca zrak i láske, tak prečo si k nej potom taká... nežná, úctivá... láskavá?!!

Tvoje prsty. Zmorené od farieb...
Váľaš sa v bielom blate. Čiernej moci noci nádhernej už Tvoj driek.
V pleti ukrytá pošta dávna- histórie...
Koľko schováva sa za tým ružovým povlakom faloše?!
V očiach Ti hrajú javorových stonov posledných husle.
So zatajeným dychom sa prizerám. Zaplavuješ ma pomaly, postupne... Čarom svojej
nevyspytateľnej vášne!
Hľadiš na oblohu, používaš zvláštne svoje prostriedky...
Idem! Idem vyhľadávať! Teraz! Tvoje v prírode vzácna tie lásky dary!
Premenená!!!
Predprítomná. Romantická, pred mesačným zrakom... Prechádzka.
Teraz?
Svoje dlane si priložila. Vidím v splne, sneží, mesiac...
Tvoje kroky, vetra vzdychanie...
Listy, ktoré zasahuje to pomalé...! Klesanie.
Ty. Tvoj zjav nepochopiteľný.
Hľa, tam! Na Tvojom plátne ešte jedna možnosť posledná! Byť nemožným človekom
naplneným láskou... Tvojím.

II.

Tvorba mladých autorov

Próza

Akoby próza bola doménou dievčat. V VI. ročníku, rovnako ako v predchádzajúcom, sa do súťaže prihlásilo viac dievčat. O čom vo svojich príbehoch rozprávajú. Prirodzene, o tom, čím žijú – láskou, každodennými udalosťami alebo sa vo svojich príbehoch vracajú do minulosti. Pre viacerých mladých autorov sa stali prítazlivé aj staršie či novšie dejinné udalosti.

1. miesto

Alexandra Šipekiová, Moja drahá Ester

(Úryvok)

V januári 1943 za pochodu osvienčimského uvítacieho orchestra poctil svojou druhou návštevou Reichsführer Himmler Auschwitz. Ako nám bolo oznámené, Himmler sa prišiel pozrieť na prvé masové zabíjanie, pre ktoré prikázal vybudovať priestory 7 mesiacov dozadu pod velením veliteľa Hössa. Nadmieru spokojný Reichsführer Himmler spustil prevádzku. A tak sa vybuodovali ďalšie plynové komory a spaľovne v ostatných táboroch. Mohlo sa začať masové zabíjanie...

Majdanek – „pracovný tábor“, kde som bol veliteľom ja Gruppenführer Franz Bäure (pozn. autora, Gruppenführer – generálporučík), príslušník SS. Nechcel som tu byť. Moju prácu som neznášal. Ale pre vysoké postavenie môjho otca v ríšskej rade som tu musel byť. Nebol som ako ostatní esesáci, mučiaci úbohých Židov palicami, puškami. Mnohokrát som si vydýchol keď ich dobili na smrť. Už nemuseli ďalej pokračovať v hladovaní, trpieť pri malárii či škvrnitom týfuse, a čo bolo pre nich, podľa mňa najhoršie, prežívať beštiálne bitky. Ako veliteľ tábora Majdanek som si však nemohol dovoliť nebyť krutým Nemcom. Museli si ma ctieť, vážiť si ma a báť sa ma. Mojou povinnosťou bolo byť tak chladným a tvrdým mužom, akým bol môj otec. Ten už od môjho útleho detstva neváhal kedykoľvek mi vraziť päšťou alebo ma domlátiť trsteným prútom. Upokojovala ma myšlienka, že ja takým hrozným otcom raz... keď budem mať svoju rodinu, nebudem.

O dva mesiace, čo bolo v marci 1943, dorazil transport so slovenskými Židmi. Tento transport nemal byť ničím zaujímavým, ani pre moje oči novým, pokiaľ som neuvidel ju. Kráčala hrdo a elegantne. Na jej tmavšej pleti nebol náznak únavy ani bolesti. Nebolo to všetko, čo ma na nej zaujalo. Boli to aj jej veľké, mäkké oči mliečnej čokolády, plné pery farby ruže, ktoré mala mierne pootvorené. Dlhé, po pás vlnité vlasy rovnakej farby ako jej oči a prekrásnu útlu postavu. Bol to ten typ ženy, ktorú by každý muž chcel v noci držať v náručí, bozkávať ju a milovať. V tom okamihu prešiel celým mojím telom silný výboj. Vyvolala vo mne pud – ochraňovať. Podišiel som k ostatným esesákom, ktorí ma okamžite nacisticky pozdravili, a zrazili si opätky. Môj pozdrav bolo len obyčajné kývnutie hlavou. Nevenoval som im ďalšiu pozornosť. Nespúšťal som oči zo Židovky, ktorá stála v prvom rade s hrdo vystrčenou bradou a pozerala pred seba. Slúžiaci Waffeur sa pomaly prechádzal pomedzi ne a pri najmenšom pohybe ich udieral palicou. Keď sa zastavil pri žene, ktorá mu nebojácne a s nenávisťou hľadela spriama do oči, Waffeur na chvíľu onemel z toľkej drzosti.

„Okamžite skloň zrak, ty špinavá Židovka!“ zvriskol na ňu, no žena ho neuposlúchla. Trpol som na mieste. Waffeur vytiahol z nohavíc bičik a dvakrát jej brutálne zaťal po

tvári. Nevydala ani hláska. Cez polovicu ľavej strany tváre sa jej tiahla krvácajúca rana. Musel som zakročiť.

„Untersturmführer Waffeur, okamžite prestaňte. Bolo mi oznámené, že najbližším transportom nám pošlú Židovku, tľmočníčku. Pokým mi okamžite neoznámite, ktorá to z nich je, nikoho sa nedotknete. Potom si pre mňa za mňa vymlátte z nich dušu.“ Waffeur prikývol a stiahol sa. Postavil sa vedľa mňa a zahľadel na štyristo zúbožených žien. Práve keď som sa na ňu opäť pozrel, zdvihla krvácajúcu tvár a zabodla do mňa tmavé oči. Vyžarovali ľahostajnosť? Nenávisť? Chlad? V hĺbke duše som však vedel, že aj bolesť. Nespustila zo mňa zrak až dovtedy, kým som to ja sám nespravil. Ustupujem pred Židovkou?!

„Ktorá z vás Židoviek vie plynule po nemecky?“ vyštekol Waffeur a vražedným pohľadom prechádzal rady.

„Ja!“ vyhrkla ona a mňa zahrialo pri srdci. *Bude sa mať lepšie ako ostatní, dokážem sa o ňu postarať.* Waffeur k nej nenávisťne podišiel a buchol jej do brucha palicou. Pretočili sa jej oči a klesla na kolená. Nechty zarývala do zeme a prerývane dýchala.

„Okamžite sa postav, ty štetka!“ Kopol do nej nesúcitne Waffeur. Žena na zemi však nevydala zo seba ani hláska. Bola silná. Podišiel som k tomu zvieraťu a položil mu ruku na plece. Naklonil som sa k jeho uchu a zašepkal.

„Už ju nechaj. Pod mojím velením dostane ešte mnoho bitiek. Potrebujem, aby od rána začala s papiermi.“ Zasmial som sa naoko falošne a Waffeur sa ku mne pridal. Jeho hlas znel ako chrapot fajčiara, ktorý trpí tuberkulózou. Niečo strašné. Pokýval som dvom Židom a tí ju ihneď postavili do radu.

„Odneste ju do budovy štábu!“ prikázal som im a oni sa rýchlo pobrali k budove, v ktorej bývam. Pracujú tam Židovky, sú zodpovedné za to, aby môj žalúdok dostával pravidelný príjem, a zároveň mi aj upratujú dom. Prežíva sa im ďaleko lepšie ako ostatným. Majú kvalitnejšiu garderóbu, nie špinavé pruhované väzenské uniformy po mŕtvych Židoch. Dokonca si môžu nechať aj narásť vlasy, čo sa o ostatných nedá povedať. Muži, ženy či deti sa vystrihajú dohola, dokonca aj intímne partie, no za to tieto ženy majú väčšiu možnosť menej krutého života.

„Príjemný zvyšok dňa,“ poprial som tej hnusnej hávedi a náhlil sa za ňou. Kráčal som popri oplotenom areáli s hrdo vystretou hlavou a s myšlienkami niekde pri nej. Keď som vstúpil do jednoposchodovej budovy, pri vchode ma „uvítali“ Židia s ňou v náručí. Teda oni ju skôr podopierali, aby nepadla. Musel ju ten úder do brucha veľmi bolieť, keď ju to tak zmohlo.

„Odneste ju do tamtej izby k ostatným.“ Ukázal som na dvere oproti schodisku, ktoré viedlo do pivnice k ostatným Židovkám pracujúcim v tomto štábe. So sklonenými hlavami prikývli a okamžite sa s ňou ponáhľali do pivnice. Pobral som sa zatiaľ do svojej pracovne na hornom poschodí. Sadol som si na kožené sedadlo a zasunul sa k stolu z dubového dreva. V tom som si spomenul, že tá žena potrebuje ošetrovanie, aby sa jej rany nezapálili. Rýchlo som zbehol do chodby akurát, keď Židia vychádzali z dverí. Keď ma uvideli, strnulo zastali a sklonili hlavy.

„Okamžite nájdite lekára a zavolajte ho sem. Ak sa tu neobjaví do dvadsiatich minút, dám zbičovať vás i jeho. Rozumiete?!“ zvriskol som na nich, až ich striaslo.

2. miesto

Silvia Dřížhalová, Čo počuť na schodoch

Pomaly otvára dvere a beží dole. Pritom sa ozýva buchot detských nôžok. Počíta do desať a potom zoskočí. Poskakuje so žiarivými očami, tou detskou iskrou a príbehne k mame, ktorá na dvore sadí kvety. Počuť detský smiech a výskanie.

„Máme dokopy dvanásť schodov, mami!“

Jej oči žiaria, ale matka na ňu pozerá ustráchané.

„Dobre, len po nich nebehaj ako šialená. Nechcem, aby si spadla a polámala sa.“

Behať po schodoch sa neodnaučila, keď ju nikto nevidí, behá po nich stále. Kúpili jej krásneho psa a ona mu hádže zhora loptu. Počuť zasvišťanie lopty vzduchom, ako sa zaženie, a potom ju hodí. Rýchly dupot psích labiek dopadajúcich na dlažbu, keď pes zbehne dolu za loptou. Potom prinesie gumenú, ošúchanú loptu znova hore a pozerá s tou istou samopašnosťou v očiach, akú mala ona, keď bola malé dieťa. Dievča chytí loptu, tá zasviští vzduchom a znovu sa ozve dupot labiek.

Je podvečer, jeden z tých šedých dní, kedy viete, že začne pršať, ale ešte na to nie je dosť mrakov. Dvere sa s obrovským buchotom zatvoria a celým domom sa ozve dunenie. To práve vybehla nahnevaná z domu. Dupot vystriedal plač a ten pomaly zanikol v diaľke. Oblohu preťal blesk a o chvíľu sa ozvalo hrmenie, ktoré samo o sebe hovorilo, že už bol čas.

Zvoní telefón. Preruší ho chrapľavý, starý ženský hlas. Odkasle si, a vzrušene pozdraví. Počuť, že sa teší, že dcéra príde na sviatok domov. Matka chvíľu vyčíta, že nezavolať prv, nedala vedieť, ako sa na vysokej škole má. Keď dovoľá, počuť len tiché štebotanie vtákov a slabý vánok, ktorý šuchoce v listoch orecha vedľa domu.

Zvoní telefón, teraz o veľa rokov neskôr. Zvonenie znovu preruší starý, ženský hlas. Je smutný, pretože dcéra domov na veľkú noc nepríde. Má v meste nejakú prácu, vraj. Starena si vzdychne, pomaly za sebou zatvorí dvere, šuchtavým krokom prejde dolu po schodoch na dvor a začne polievať kvetiny.

Všetko, čo vidí, sú schody. Vedela, že zomrela, ale nečakala hlúpe schody. Celý život chodila hore a dolu, no nikdy si nepredstavila, že by videla schody, keď zomrie. Ten obyčajný betónový kus architektúry. Spomenula si, ako ich kedysi počítala, a keď bola staršia, hádzala zhora loptu psovi. Ticho preťal slabý vzdych. Zmierená pozrela navrch. Svietilo tam malé svetielko, ktoré vydávalo bzučavý zvuk. Skoro sa s odporom pubertiačky otočila, ale povedala si, že ešte raz po schodoch... jej životu už nezaškodí.

3. miesto

Ľudmila Zimmermannová, Studené jesene

Cítila sa ako strom

...s novými listami...

Krátko pred jedenástou vyplulo ich, vysmiate, pred klubom auto. Označili ich tam ako kravičky papierovým náramkom a otočili sa na parkovisko. Nezaujímalo ich, čo si o nich pomyslia.

„A ty čo tu zas?“

„Lebo ich mám rada!“

Dotýkal sa jej aj tam, kde to nebolo vždy prístupné. Prekážkou mu neboli ani nohavice a ona cítila na zadku jeho ruku. Držali sa ruka v ruke, s prekríženými prstami a občas sklízol rukami aj k brušku.

„Ideme von?“ pošepkal jej do ucha.

Pieseň skončila. On išiel. Ona nie.

...ktoré neskôr zožltnú...

„Život je krásny. Pozri sa na mňa. Po šiestich rokoch mi stroskotal vzťah. Utriem si slzy, namaľujem sa a kašlem na neho. Treba si užívať, žijeme len raz.“ Zamávala s cigaretou a dala jej potiahnuť. Neodmietla.

Spoznala ju. Bláznivú blondínu, čo jej povedala, že život je krásny. A veru bol, v tom momente.

Sedela vo vlaku a usmievala sa. Na sedadle pred ňou sedeli dvaja chlapci, jeden s okuliarmi, snáď ešte staršími ako ona. Vraj má pekné meno, dozvedela sa. Neverila im, takí sú chlapci. Ale ten druhý bol milý. Len sa jej potom neozval. Škoda.

... a prefackané vetrom...

Ráno vstala, pozrela na hodinky a zadumala sa. Rozmýšľala nad včerajškom. Neprídeš? Písali jej. Čo vám šibe? Pomyslela si v tom momente, no teraz stojí na stanici, s taškou v ruke a čaká na vlak. Oprava. Uteká na vlak a ako šialená sa usmieva. Nad tým, aká je šialená.

Nálada sa jej priamoúmerne zlepšovala znižovaním kilometrov potrebných na príchod do cieľa. Cítila to prostredie a ako hlúpa sa usmievala na prázdne sedadlo pred sebou.

Bolo rozbité. Ľudia si o nej museli myslieť, že je divná, hlúpa, možno šialená, zaľúbená. Mali pravdu. Šialená bola; zaľúbila sa do miesta, ktoré je také prosté.

Pamätala si na časy, keď ju rodina brávala na tie miesta. Medzičasom zabudla. No oni jej to pripomenuli. Bola divná, nie preto, lebo sa usmievala do toho rozbitého sedadla pred ňou. Bola divná, preto, lebo bola. A všetci sa jej pýtali, na čo tam chodí. Mentalita ich však nepustila ďalej.

...spadnú.

Tam, kde sa jej podľa nich neoplatí chodiť. Mala rada tých ľudí, tam ďaleko od jej normálneho života, a nikto ju nechápal. Nabudúce si kúpi miestenku a precestuje celé Slovensko. Vlak svojím dududum jej stále bude pripomínať jej úlety.

Staré známe t-dm vlakov už takmer vymizlo, a tak sa vezie vo vynovenom kupé so sedačkami s novými potahmi, elektrinou a mnohými ďalšími vymoženosťami. Ticho vlaku spôsobuje, že zaspáva, natriasanie, že jej žalúdok na tom nie je práve najlepšie. A to ju ešte čaká omša v kostole. Zase sa len oprie o studený stĺp a na povel kňaza sa odlepí.

Cítila sa ako strom. S novými listami, ktoré neskôr zožltnú a prefackané vetrom spadnú. Ostala jej aspoň páska, čo škrtí jej spomienky na ruke, ako popadané listy okolo stromu.

III.

Tvorba najmladých autorov

Poézia

Do tejto kategórie sme zaradili autorky, ktoré ešte nedosiahli vek 15 rokov a písanie sa stalo pre nich koníčkom. Krása slova a jeho posolstvo ich priťahujú natoľko, že sa rozhodli pre vlastnú tvorbu. V súťaži boli udelené len prvé dve miesta.

1. miesto

Magdaléna Martišková, Motýlie balady

Motýlí lov

Priesvitné motýle sadajú ti na plecia.
Potichu odsávajú napätie z nás dvoch.
A priepasť citov mení svoju hĺbku.

Je iba na tebe
či po členky,
po kolená,
alebo po tie plecia plné motýľov.

Možno raz dosiahneš jej vrchol.

Tak sa skús chytiť mojich krídiel.

Dal si im len chvíľu
a nechal preletieť medzi prstami.
Istý si krídlami, ktorých vraj máš
po plecia,
po kolená,
po členky.

Dno.

Jediné, čo vo mne zostáva
Je prízvuk tykadiel.

Pri love nočných múr
uletel ti admirál.

2. miesto

Lenka Rusňáková, Dary

(Výber z básní)

Jemným pohladením

listu konára

viem a vidím

to, čo cítim.

Príroda sa otvára.

Vždy každému dokorán.

Môžem byť rada, že ju mám.

Vážim si každého

puku na strome,

vánku na hore

a hlavne lásky,

čo príroda mi dáva...

...ale aj to sa stáva,

že lásky k matičke niet.

Tak prírode povedzte,

pár lichotivých viet.

Kde sídli srdce?

Ako slnko, mesiac a aj hviezdy
utvorme trojice.

Nájdime, kde hniezdi
srdce horúce.

Komuže len patrí?

Veľkej žene žien.

A čo myslíte vari?

Nuž, ja neklamem.

Myšlienkami viem, kde som.

Putujem nocou i dňom.

Len aby som ukázala,

že o našej prírode

som pravdu mala.

III.

Tvorba najmladých autorov

Próza

Kategória je zastúpená dvomi autorkami, ktoré nás vo svojich príbehoch zavedú do svojho detstva a do obdobia dospievania, keď vnímanie života je veľmi intenzívne, a prežité zážitky zostávajú v pamäti po celý život.

1. miesto

Aneta Milatová, Všetko naopak

Bol deň vysvedčenia. Veľmi som sa tešila. Dokonca viac ako moja mamina, ktorá sa s mojím vysvedčením v ruke vždy tak pyšne usmieva a chváli ockovi, že tie dobré známky mám po nej. Ocko nič nevraví. nechce jej asi kaziť radosť. Ani mne tú moju dnes už nič nesmie pokaziť. Ide sa k babke na prázdniny!

Vysvedčenie už ležalo na stole, no a ja som s nabaleným kufrom stála nastúpená pred dverami bytu. Nikto si nás nevšimal. Nedočkavo som sa stále dookola vypytovala:

„Už pôjdeme?“

Konečne som sa dočkala a ani neviem ako, sedela som v aute a snívala, čo všetko budem u babky robiť, alebo radšej nerobiť, veď sú prázdniny. Cesta bola veľmi príjemná. Dorazili sme na miesto a len čo som vystúpila z auta, zacítila som vôňu broskyňového koláča. Je to môj obľúbený. Potešila som sa, vystúpila som na drobný schodík a zakričala na plné ústa:

„Ahoj, babka! Však si sa ma už nemohla dočkať?“

Ale namiesto babky pribehol ku mne psík. Úplne biely. Celú ma pooblizoval svojím malým jazyčkom, trochu ma aj poškriabal na lýtku.

„Volá sa Blacky,“ povedala mi babka. „A tamto sa vyvaľuje Azura. Je síce celá sivá, ale vraj je to britská modrá mačka.“

Pri miske s mliekom sa rozvaľovala krásna mačička. A to nebolo všetko. Babka ukázala von do záhrady na trávnik. Na tráve si hopkal čierny zajačik. Ja a Blacky sme sa k nemu hneď rozbehli. Azura šla iba pomaly. Bolo mi veľmi čudné, že v takejto blízkosti do seba vôbec neskočia.

„Babka a ako sa volá tento zajko? Keď sa tvoj biely psík volá Blacky, čo je po anglicky čierny, a tá šedá mačka Azura, čo znamená modrý ako more, tak čierny zajko by sa mohol volať napríklad Green, to je ako Zelenáčik! Všetko naopak. Čo na to povieš?“

Babka sa len smiala a povedala mi, že som veľký mudrlant, že ju by to nikdy nenapadlo. Asi preto, že už dlho nechodí do školy a neučí sa cudzie jazyky. Ja áno.

Vyterigala som kufor hore po schodoch do izby, kde som mala spať. Ale utekala som radšej dolu za svojimi novými kamarátmi.

Zrazu som si všimla, že sa niečo čudné mihlo v kríku. Nejaký štvrtý kamoš, o ktorom mi babka zabudla povedať? Hneď som začala vymýšľať meno. Ak to bude chlapec, môže sa volať Yellow alebo Red. Dievča by mohlo byť Pinky alebo Lila. Poznám veľa farieb.

Blacky tiež zbystril a svoju pozornosť upriamil na ten záhadný krík. Začal štekať. Azura bola pripravená vrhnúť sa na krík, no a Zelenáč sa len triasol. Nikto sa ku kríku neodvážil bližšie priblížiť. V takejto zostave sme boli naozaj smiešni. Aj by som sa zasmiala, no bola som veľmi vyľakaná.

Zrazu z kríka vybehol drobný ježko a ja som vybuchla do smiechu.

„To sme teda hrdinovia! Zľakli sme sa malej hnedej pichľavej guľky.“

Ježko sa asi bál ešte viac a zmizol nám v tráve. Bol hnedej farby, ale neviem, či to bol chlapec alebo dievča.

Tieto prázdniny je všetko u babky naopak. Neviem, ako by som ho volala. To nevádi. Mám na to celé prázdniny vymyslieť ježkovi meno. Alebo počkám na školu a poradím sa s kamoškou. Tá je v angličtine lepšia ako ja.

2. miesto

Magdaléna Martišková, Gaštanová

Keď pomedzi husto rastúcimi stromami prechádza posledný pás jesenných lúčov, pri dopade na moju, zas o rok staršiu tvár, vracajú sa mi späť spomienky z obdobia gaštanov.

Je to jasné! Tú Austinovú som asi vstrebávala pridlho. Už aj rozmýšľam ako Lizzy.

Sú už rozmazané, aj akési zažltnuté. V odtieňoch sépie. Také fotky majú svoje čaro aj po rokoch. Lesklé očné bielka s tmavou bodkou uprostred, *o ktorej si ma vtedy presvedčil, že na sépiových fotkách musí byť hnedá, nie čierna*, podchytené reflexom privierania, horia v nich opäť. A do teraz aj prírodne presvetlených vlasov padá ďalší list zasiahnutý októbrom. Dnes mi to nevadí...

Pomaly, po pamäti kráčam k nášmu miestu. Na dlani gaštan ako buzola. Jeho imaginárna roztrasená ručička... *netrep, to sa ti trasie vlastná, ktovie od čoho*, ...ukazuje tam. Tam, kam sme z autobusu chodili prežívať či skôr zažívať. Vlastne na striedačku. Raz som nemohla z hlúpych tofu slížov, čo mi otrávil chuť na všetky polievky sveta, nielen tie inovované v našej školskej jedálni. Inokedy si zažívacie „radosti“ mal ty. Ja som sa radšej nepýtala. Bledý si býval často. Každý pondelok.

Zelený štvrtok, veľký piatok, biela sobota. Takto znie „víkend v liehu“ aspoň metaforicky. A ja dnes mám chuť na metafory. Preklopím gaštan hore svetleším bruchom a mám chuť ho pomasírovať. *Trapka.*

Keby si aspoň dnes, na chvíľu menšiu ako očko na svetri so sobom Taiutegginom *uväzneným navždy v skrini, lebo je dementnejší, ako tá, čo si ho raz na školskej exkurzii kúpila*, bol so mnou opäť tu.

- A teraz sa nehýb, radšej zadrž dych a natoč sa viac smerom k tomu rybníku, - priblížilo sa ku mne oko objektívu.

- Nie, nie, nie! Prepudruj jej ešte raz tvár, hlavne okolo líc a pod očami, nech sa neleskne. Vážení, tie fotky musia byť dokonalé a hodné môjho mena! Toto nejde na nejakú trápnu výstavku vo vestibule školy...“ zdôraznil maestro, rozhadzujúc rukami.

Vtedy už obloha zmenila farbu o dva stupne a dianie stratilo zmysel.

- Pozeraj sa na tamten strom,- ukázal si a šermoval pri tom nejakými zažltnutými papiermi vydolovanými z vrecka kabáta. Nikto nenosil kabáty.

V zornom poli mám zrazu lavičku, vysedené miesta vidieť už z diaľky a aj nápis vyškriabaný kľúčom od skrinky 256. Ponúknem gaštan miestom vedľa seba. „Nech sa páči, sadni si. Jasné, že je voľné...“ Nie, tak celkom jasné to ešte stále nie je.

- Áno, tvár sa presne tak, tak...dobre...tak...presne...ten pohľad akoby ti šlo o život a zároveň strácaš záujem o dianie okolo,- vycvakovaných opäť pár záberov, povymieňaných ešte dvakrát toľko nenormálne drahých objektívov.

- Ešte dlho?! Štípu ma už oči, - skúsila som ťa vyrušiť. Nevydalo.

Díval si sa na tie staré fotky a márne čakal, kedy to príde. Veľa si rečnil o atmosfére, svetle a tieňoch, o kompozícii, nekonečnom priestore a čase, ktorý by si dokázal zachytiť, *keby si mal kvalitnejšiu zrkadlovku* a v ňom to, čo je ľudskému oku nepostrehnuteľné, neviditeľné, tajné.

A ešte niečo, že táto domáca úloha z výchovy či dejín fotografie je o ničom a profka obmedzuje tvoju kreativitu a talent a vraj sa cítiš ako v ulite, v škrupine, O. K. , rovno v nepriehľadnom plastovom obale, v takej tej fólii, v akej posielajú zákazníkom prísne utajované zásielky. *Závidela som ti to nadšenie.*

- Má hnedé oči. Ja nie. – dovolila som si okomentovať žltkastú divu, vyhrabanú kdesi zo začiatku storočia, a ohrnúť nad ňou nos. Ako môže byť pre teba zaujímavejšia, ako som ja. Mám umyté vlasy.

Ešte raz si premler všetky vlhkom už skrútené, z albumu starkej asi povyberané fotky, kým si sa zahľadel aj na mňa, usmial sa a stiahol si ma k sebe a potom do lístia. Smiali sme sa, kým sme vykopali spod kôpok úbohé dva gaštany, čo ráno horko-ťažko ušli pozorným očiam škôlkarov, ťahaných mamičkami do MŠ za parkom.

Dovolila som si ti nedovoliť nič.

Dovolil si mi to.

Priložil si mi párik gaštanov pred tvár a kázal nežmurkať. Smiala som sa a ty si sa hneval, že všetko bude rozmazané, lebo máš len sprostý nekvalitný lacný mobil s prednou kamerou.

- Na dnes končíme. To svetlo sa mi už nepáči... – niekoľkokilový aparát odkvácól po boku.

Nič sa nepáči. Maestrovi. Nanič svetlo, na figu park, na... modelka. S dvoma gaštanmi vo vrecku bundy, ktoré sa už dnes nesmeli dívať, lebo...

Nadhodila som školskú tašku. Asi som jediná, ktorá miluje obyčajné domáce úlohy. Od istého času majú svoje čaro.

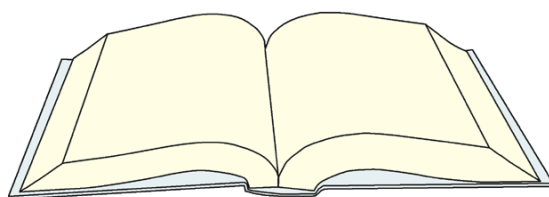
Trochu rozmazané.

Podvihla som si gaštan opäť k očiam, prižmúrila jedno oko a dovolila tomu druhému na okamih zhnednúť. Zažltnutý park, starší o ďalší rok. Ty starší o ďalšiu úspešnú zahraničnú výstavu a ja?

Ja mám stále radšej obyčajné domáce úlohy. Obyčajné mobily. A obyčajné gaštany.

Na záver...

VI. ročník súťaže Literárna cena Čakanky, n. o., sa stal minulosťou. Čo zostalo, je chuť autorov tvoriť a prostredníctvom slov zaznamenávať kolobeh života, dianie v nás i mimo nás. Čakanka, n. o. ďakuje všetkým, ktorí súťaž obohatili svojimi príspevkami, a tým, ktorí vedú mladých i najmladších autorov k tvorivosti a tvorbe.

Príspevky autorov, ktorí zaujali porotu, nájdete na webovej stránke Čakanky, n. o.:

www.cakanka.sk